

Avrupa’da, Ruh Sağlığı Kurumlarında Genel Sağlık Hizmetlerinin ve İnsan Haklarının Değerlendirilmesi İçin Yeni Değerlendirme Formu Duyurusu

ITHACA değerlendirme formu nedir?

Kurumsal Tedavi, İnsan Hakları ve Hizmet Değerlendirmesi (ITHACA) değerlendirme formu yakın zamanda 15 AB ülkesinden oluşan ve Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen bir kurul tarafından geliştirildi. ITHACA değerlendirme formu, ruh sağlığı kurumlarında insan haklarını ve genel sağlık hizmetlerini değerlendirmek için açık ve kullanımı kolay bir araç sağlamaktadır. Değerlendirme formu, hastalar, insan hakları uzmanları, psikiyatristler, psikologlar ve sosyal bilimciler tarafından geliştirilmiştir. Bu form 15 ülkedeki 87 merkezde başarılı bir şekilde saha araştırması ile test edilmiştir. Bu çalışma çok geniş çapta ruh sağlığı hizmetleri veren kurumları kapsamaktadır ve hem insan hakları ihlallerini, hem de ruhsal engelleri olan kişilerin haklarını koruyan, saygı gösteren ve karşılayan iyi uygulama örneklerini tespit edebilmektedir.

Yüksek düzeyde hasta katılımı

ITHACA değerlendirme formu geliştirilirken her aşamada hastalar görev almış ve fikirlerine danışılmıştır. Her ülkede gerçekleştirilen odak grup görüşmelerine 100’ün üzerinde hasta katılmıştır. Bu danışma sürecinin en önemli unsurlarından biri de hasta yetkinliğinin ve katılımının geliştirilmesidir. Örnek olarak, Finlandiya’da 8 hasta denetleme ziyaretlerinin gerçekleştirilmesinde ve değerlendirme formunun kullanışlı olup olmadığının test edilmesinde yer almıştır. Finlandiya’dan hasta araştırmacılarından biri şöyle bir açıklamada bulunmuştur: *“Bu deneyim çok tatmin ediciydi ve çok şey öğrendik. Başlangıç noktası, insan hakları ile ilgili denetleme yapmanın yanısıra, sağlanan hizmetlerin geliştirilmesi için bir etki sağlamak üzere çaba harcamaktı... Bu hizmetlerden faydalanan hastaların denetleme, değerlendirme ve araştırma yapması gerektiği konusunda şu anda daha da ikna olmuş durumdayım.”*

Avrupa’da ITHACA değerlendirme formu ihtiyacı

Avrupa çapındaki sağlık kurumlarında bulunan kişiler çoğu zaman gözden uzak kalmaktadır ve bu kurumlarda insan hakları ile genel sağlık hizmetlerinin değerlendirilmesi ise zayıftır. Bu kişiler, temel yaşam ihtiyaçlarının olduğu kadar bireysel ve toplumsal haklarının da ihmal ya da istismar edilmesi bakımından oldukça hassas bir gruptur. Uluslararası topluluk, Avrupa Birliği’nin Özürlü Hakları Sözleşmesi’nin (CRPD) 2006 yılında onaylanmasını sağlayarak bu hakların korunabilmesi için önemli bir adım atmıştır. Bu sözleşme tüm özürlü kişilerin (ruhsal hastalıkları olan kişiler de dahil olmak üzere) ihtiyaçlarının giderilmesi için sorumluluğu topluma yüklemektedir. Özürlü kişiler bağış ve sosyal yardım *objesi* değil kendi *hakları* olan katılımcılardır. Hükümet ve toplumların bu şekilde hassasiyeti olan kişiler için de sağlık, eğitim, sivil özgürlükler ve uluslararası insan hakları dökümanlarında sunulan koruyucu önlemlerle ilgili haklarını aramaya teşvik eden ve imkan sağlayan bir ortam yaratması gerekmektedir. ITHACA değerlendirme formunu test ederken tespit edilen önemli konulara örnek olarak: tedavi planlarına erişim ve katılım, ziyaretçiler ve iletişim ile tedavinin toplum içine taşınması verilebilir.

AB’nin ruh sağlığı kurumlarında insan haklarını ve genel sağlık hizmetlerini geliştirmekteki rolü

Toplumun bütün üyelerinin insan haklarının korunması, saygı duyulması ve gerçekleştirilmesi konularında ve ruhsal hastalıkları ya da bu tür engelleri olan kişiler için sağlık haklarının uygulamaya konulması konusunda bir rol oynaması gerekmektedir. İnsan hakları AB’nin en önemli değerleridir. AB nin yapabilecekleri şunlardır:

1. Üye ülkeleri Özürlü Hakları Sözleşmesi (CRPD) esaslarına göre insan haklarını savunma konusunda destekleyebilir. Tüm üye ülkelerin CRPD’yi imzalamalarını ve uygulamalarını sağlayabilir.
2. Üye ülkeleri denetleme sistemlerini hastalardan gelecek olan bilgi ve destekler ile oluşturmaları, kullanmaları ve geliştirmeleri için teşvik edebilir.
3. Hastaları, tüm hastaları da ilgilendiren toplumsal eylemlerde planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına dahil edebilir.
4. İnsan haklarını ve yüksek kalite genel sağlık hizmetlerini destekleyen politikalara destek verebilir. Örnek olarak, 2005 Helsinki Ruh Sağlığı Bildirisi ve Avrupa için Eylem Planı’na uygun olarak kademeli bir şekilde toplum temelli hizmetlere geçilmesi verilebilir.

Değişik dillerdeki versiyonlar

ITHACA değerlendirme formu şu dillere çevrilmiş ve kullanılabilir durumdadır: Bulgarca, Çekçe, Felemenkçe, İngilizce, Fince, Almanca, Yunanca, İtalyanca, Macarca, Litvanyaca, Romanca, Slovakça ve Türkçe.

İletişim bilgileri ve ek kaynaklar

ITHACA değerlendirme formu ile ilgili tüm detaylar için lütfen <http://www.ithaca-study.eu/> adresinden web sitemizi ziyaret edin ya da Londra, King's College'dan Graham Thornicroft ile iletişim kurun (graham.thornicroft@kcl.ac.uk).

Daha detaylı bilgi için şu adresleri ziyaret edebilirsiniz:

1. Özürlü Hakları Sözleşmesi (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Ruhsal Bozukluğa Bağlı Yeti Yitimi Olanların Haklarını Savunma Merkezi (<http://www.mdac.info/>)
3. Eski Psikiyatri Hastaları ve İyileşmiş Hastalar Avrupa Ağı (ENUSP) (<http://www.enusp.org/>).